

2019-06-03

Aktion Rädda Vättern

Länsstyrelsen Västra Götalands Län

Mats Rydgård

vastragotaland@lansstyrelsen.se

mats.rydgard@lansstyrelsen.se

Aktion Rädda Vätterns remissvar angående dispens och tillstånd till markavvattning av Karlsborgs PFAS-förorenade flygplats, dnr. 531-45789-2018 och 531-45588-2018

Trots länsstyrelsens kompletteringskrav är ansökan ofullständig och har stora brister. Fortfarande utgår sökanden från att det går att gräva i förorenad mark och pumpa ut PFAS-förorenat grundvatten i dricksvattentäkten Vätterns vattenskyddsområde, utan att ens ha redovisat en saneringsplan.

Aktion Rädda Vättern menar att länsstyrelsen bör avslå dispensansökan och kräva att ansökan om markavvattning ska harmoniera med en saneringsplan för hela den förorenade flygplatsen.

Länsstyrelsen kan inte heller fortsätta att passivt acceptera att "bankants-dräneringen" genomförs utan koppling till den övriga dräneringen. Fortifikationsverkets kompletterings svar visar att bankantsdränering och dränering av stråkytor hör samman. Om länsstyrelsens handläggare har svårigheter att ta till sig sakargument från Aktion Rädda Vättern borde det väl åtminstone gå att lyssna på Vätternvårdsförbundet som säger samma sak.¹

¹ VVF konstaterar i skrivelse daterad 2018-11-30 angående FIHM:s beslut:

" • Att beslutet saknar Vätternperspektiv. Flottiljområdet utgör ett förorenat område med bl.a. PFAS. I Vättern har förhöjda halter (> MKN) av PFOS uppmätts i både vatten och fisk. Ytterligare försämring på ämnesnivå får enligt Vattenförvaltningen i Sverige inte tillåtas.

• Ytvattenavledning av start/landningsbana genom föreslaget bankantsdräneringssystem bör inte medföra inblandning med övrigt yt/grundvatten från området, och bör förses med erforderliga dagvattenåtgärder såsom oljeavskiljare/LOD innan avledning till recipient."

Miljöbalken kräver bästa möjliga teknik

Att sökanden överhuvudtaget kan föreställa sig att det skulle kunna bli tillåtligt att ens marginellt öka halten PFOS i Bottensjön som redan på grund av tidigare utsläpp överskrider miljö kvalitetsnormen 5,5 gånger, utan att först installera någon form av reningsanläggning, är uppseendeväckande. Hänsynsreglerna i miljöbalkens andra kapitel gäller faktiskt fullt ut även för Fortifikationsverket.

Varken PFOS, PFOA eller andra högfluorerade ämnen luktar...

Sökandens svar på länsstyrelsens kompletteringskrav innehåller spekulativa beräkningar grundade på alltför få mätvärden. När det t.ex. står klart att massornas föroreningsgrad inte är tillräckligt utredd skriver sökanden att om "massor påträffas som kraftigt avviker (luktmässigt, visuellt eller med inslag av avfall) från tidigare undersökta massor kan det bli aktuellt med nya provtagningar för eventuell omklassning." Sökanden borde känna till att högfluorerade kemikalier varken luktar eller syns, ens på gramnivå – och här handlar det om nanogram!

Den separata bankantsdräneringen måste stoppas

Det positiva med kompletteringsvaret är att det nu borde stå helt klart för alla inblandade att den separata bankantsdräneringen måste stoppas med omedelbar verkan för att kunna integreras i den större markavvattningslösningen. Figur 3 nedan, som är hämtad ur sökandens komplettering 2019-04-12, hävdar att cirka två tredjedelar av bankantsdräneringen skulle kunna avledas separat tillsammans med dränvattnet från stråkytorna. Den specialbehandlade bankantsdräneringen, ett överklagat ärende som nu ligger på regeringens bord för avgörande, skulle innebära att området genomkorsas av icke-täta makadamdiken som för med sig förhållandevis rent dagvatten in i de mer förorenade grundvattenområdena i sydväst.

Figur 3. Område som kan avledas separat, åtskilt från mer förorenade flöden. Blå streck är ledningar som ska införas. Röd ring visar var det är möjligt att samla flödena av dränvattnet från blått område.

Hårdgjorda ytor kan och ska avledas separat

Fortfarande är dock inte föroreningsplymen i nordöstra banändan och runt den gamla brandövningsplatsen tillräckligt utredd. Mycket talar för att föroreningarna i grundvattnet även under den gamla brandövningsplatsen kan sättas i rörelse av grundvattensänkningen i området intill. Hela landningsbanan inkl. övriga hårdgjorda ytor bör därför avledas separat i grunda, täta dräneringsdiken eller ledningar som bör passera oljeavskiljare innan ytvattnet når recipient (i enlighet med Vätternvårdsförbundets synpunkter).

Länsstyrelsens frågor är delvis obesvarade och delvis felaktigt besvarade

Länsstyrelsens ställde bl.a. följande frågor:

”Är fördröjningsmagasinen täta så att de fungerar som uppsamlade dammar före reningen? Om den asfalterade ytan avleds separat hur dimensioneras då fördröjningsmagasinen?”

Sökanden påstår felaktigt att den cirka 10 ha hårdgjorda asfalterade ytan inte kan avledas separat². Det finns givetvis säkra och fullgoda tekniska lösningar för detta. Med nuvarande föreslagna lösning (det överklagade beslutet angående bankantsdränering) förs jämförelsevis rena vattenströmmar ner i det förorenade grundvattnet via otäta makadamdiken. Enligt anmälan om bankantsdränering ska dessa otäta diken tjäna som fördröjningsmagasin. Därmed ökar de förorenade vattenmängderna och den nödvändiga reningsanläggningen måste dimensioneras för mycket kraftiga flöden i samband med regn.

Markavvattningen måste planeras i samklang med saneringen av hela området

Det är bara en knapp månad kvar innan Försvarmakten presenterar en utredning med syfte att minska utlakning av PFAS från den nya brandövningsplatsen. I Försvarmaktens rapport 2018-05-30, beteckning FM2015-22079:9, står:

”Försvarmakten delar NIRAS bedömning och kommer under året låta utreda förutsättningarna för att minska mängden ovidkommande vatten som passerar brandövningsplatsen. Detta i syfte att minska mängden PFAS som lakas ut från brandövningsplatsen. Försvarmakten avser att inkomma med en rapport rörande denna frågeställning under första halvåret 2019.” (Sid 2-3.)

Förnyad riskbedömning

Nuvarande gränsvärden grundar sig på EFSA:s bedömning från 2008 av tolerabelt dagligt intag (TDI) för PFOS och PFOA. Idag konstaterar EFSA att TDI måste sänkas kraftigt: från 150 till 2 ng/kg/dag för PFOS och från 1 500 till 1 ng/kg/dag för PFOA.

² Citat ur kompletteringsredovisningen på sidan 9: ”Det är därför inte möjligt att i detta sammanhang beskriva ett alternativ med separat avledning av vattnet från den asfalterade ytan.”

Det innebär att sökandens riskbedömning måste göras om från grunden. Vad gäller medvetna utsläpp i en dricksvattentäkt måste noll-tolerans tillämpas.

"En eventuell framtida reningsanläggning"

Aktion Rädda Vättern upprepar att det är synnerligen provokativt att prata om "en eventuell framtida reningsanläggning". I Kärnebäcken har halter på drygt 230 gånger miljökvalitetsnormen för PFOS uppmätts. För PFAS-11 har 658 ng/L noterats. Dessa gifter går nu, dagligen och kontinuerligt, ut i dricksvattentäkten och Natura 2000-området Vättern. En reningsanläggning måste alltså snarast uppföras. Ett beslut att påbörja dränering och markavvattning, utan att reningsåtgärder finns på plats, strider mot både miljöbalk och vatten-, art- och habitatdirektiv.

2019-06-03

Elisabeth Lennartsson

Ordförande Aktion Rädda Vättern
Skogsbrynet, 69692 Askersund

Christer Haagman,
kontaktperson för ARV i
miljöprövningsärenden
tel. 072-895 1691
christer.haagman@gmail.com